

VICTORIA MAXIMENCO

cl. a XI-a, LT „Mircea Eliade”, Chișinău



Lui Doris Lessing, pentru scepticism, pasiune și feminism

Scriitorii sunt deseori întrebați: Cum scrieți? La computer? La mașina de scris? Cu o pană? Cu un pix? Dar întrebarea esențială este: «Ați găsit un spațiu, acel spațiu gol, care ar trebui să vă înconjoare, atunci când scrieți?». În acel spațiu, care are rolul unei celule, al unei forme inedite de ascultare, de atenție, vor veni cuvintele, cuvintele pe care le vor rosti rând pe rând personajele, vor sosi în fugă ideile, inspirația.

Povestitorul se ascunde adânc în fiecare dintre noi. Creatorul de povestiri este întotdeauna cu noi. Să presupunem că lumea noastră este devastată de război, de ororile pe care noi toți ni le putem imagina cu ușurință. Să presupunem că inundațiile spală orașele noastre, mările înaintează. Dar povestitorul va fi acolo, pentru că de fapt imaginația noastră ne dă formă, ne menține, ne creează. Poveștile noastre ne vor recrea, atunci când suntem deziluzionați, răniți, chiar distruși. Mințile noastre sunt făcute pentru a povesti. Cel ce va povesti, cel ce va visa, acela este Phoenix al nostru, întruchiparea a tot ceea ce de ce suntem capabili.

Doris Lessing

Istoria vieții lui Doris Lessing, născută Doris May Taylor, este istoria unei scriitoare rebele, care a rămas nonconformistă până în zilele noastre, la vremea senectuții. S-a născut în Persia anul 1919, actualmente Iran. Tatăl ei era funcționar la Banca Imperială a Persiei, invalid de război, iar mama – infirmieră. Când fetița avea șase ani, familia s-a

mutat într-una din coloniile britanice africane, în Rhodesia de Sud (azi, Zimbabwe), unde părinții

sperau să facă avere ca fermieri. N-au reușit, dar mama ei, foarte energică, a ținut să-și educe fiica în tradiții pur britanice. La acea fermă mama încerca să instaureze condiții civilizate de trai printre aborigeni, obsedată de ideea unei educații potrivite pentru fiica sa. O trimite și la școală. După ce măicuțele au îngrozit-o cu povești despre iad la școala de la mănăstire, iar școala de fete de la Salisbury era chiar iadul pe pământ, la 13 ani Doris renunță la educația formală.

Mai târziu, Doris spune despre ea că în acea perioadă de copilărie nefericită și-a găsit refugiul în cărțile comandate la Londra, care îi hrăneau imaginația: Dickens, Scott, Stevenson, Kipling; mai apoi D.H. Lawrence, Stendhal, Tolstoi, Dostoievski. Și-a format singură o solidă cultură literară, datorită lecturilor. Doris Lessing

...dă glas experienței feminine în literatură. Cu scepticism, pasiune și forță vizionară, ea supune analizei critice o întregă civilizație conflictuală.

a debutat în 1950 cu romanul de mare succes *Cântă iarba*, inspirat din condițiile grele de viață ale popoarelor africane. De acum încolo, datele cele mai importante ale vieții ei sunt cele ale zecilor de romane și nuvele pentru care primește numeroase premii internaționale.

Toată viața ei, Doris a fost împotriva curentului, oarecum în ciuda credinței că arareori oamenii rezistă timpurilor lor. A luptat împotriva imperativelor

biologice și culturale care condamnau femeile la o viață dublă: școlite și pregătite pentru o viață plină de provocări, nu făceau altceva decât să crească copii. Misiunea de scriitoare i-a conferit un grad mai mare de libertate, de care a profitat din plin, deși și ea a făcut greșea de a deveni mamă fără să fie sigură că își poate asuma condiția fără a răni copiii.

Scrișul îi permite să ia ceva crud și neexaminat și să-i dea o semnificație generală,

a afirmat dintotdeauna deținătoarea Premiului Nobel pentru literatură. Stilul ei se aseamănă cu cel al lui Dickens, Tolstoi și Dostoievski, scriitorii pe care îi citea în copilărie. **Scrișul**, afirmă Lessing, îi oferă și libertate – o libertate relevantă în dorința ei de a sonda convenții, de a da glas reprimaților, respinșilor, dar de asemenea relevantă în dorința ei de a experimenta. Ea a combinat literatura serioasă cu o varietate de forme moderne, în vogă, cum

ar fi science-fiction, și a utilizat cu îndrăzneală amestecuri stranii de genuri.



În căutarea sinelui pierdut,
Lidia Ungureanu

Doris Lessing este, în același timp, o parte a istoriei literaturii și o parte a literaturii vivante, schimbând radical, prin contribuția ei, felul nostru de a vedea și de a percepe lumea. Probabil, niciun alt laureat Nobel nu a acumulat un volum atât de mare de lucrări, încât să putem hoinări prin impresionanta ei bibliotecă, în care secțiunile stau nemarcate, iar clasificările devin inutile.

După cum precizează comunicatul Academiei Suedeze, Doris Lessing a fost aleasă pentru că *„dă glas experienței feminine în literatură. Cu scepticism, pasiune și forță vizionară, ea supune analizei critice o întreagă civilizație conflictuală* (din comunicatul Comitetului Nobel pentru Literatură, 2007). Cărțile sale vorbesc despre singurătate, despre alienare, despre condiția și drepturile femeii într-o lume dominată de bărbați, despre terorism, despre nevroză și cultura

modernă, despre lupta dintre albi și negri. Fuga din Rhodesia de Sud, de Africa neagră este urmată imediat de nostalgia după spațiul copilăriei. Romanele lui Doris Lessing sunt „romane angajate”, în sensul pe care Jean-Paul Sartre îl dă cuvântului „angajat”.

De exemplu, *Carnetul de aur*, roman publicat în 1962, este considerat de mișcarea feministă drept unul reprezentativ pentru acțiunile militante în favoarea dreptului femeilor de a fi tratate așa cum sunt, nu altfel decât bărbații. Totuși, Doris Lessing nu și-a asumat niciodată public statutul de feministă, ea a declarat întotdeauna că a scris despre ceea ce a văzut în jurul său, respectiv despre dezamăgirea femeilor pentru rolurile pe care societatea le atribuia.

Un roman spectaculos încă de la primele paragrafe este și *Al cincilea copil* (1988), un roman de groază, care „oferă o perspectivă înspăimântătoare asupra lumii în care trăim” (Sunday Telegraph). Surprinzător sau nu, autoarea alege să recomande tocmai această lucrare ca primă lectură, pentru cei nefamiliarizați cu opera ei, spunând că tinerilor le place foarte mult această carte.

O altă lucrare, *Povestirile africane*, vine să ne prezinte un tablou fascinant al Africii de Sud, văzută prin ochii unei fetițe albe, iar *Memoriile unei supraviețuitoare* este o capodoperă cu tentă științifico-fantastică.

Această scriitoare ne face astfel să exclamăm: „Cum a putut ea să știe?”, din moment ce a fost de multe ori prima care a vorbit despre ceea ce la ce nimeni altcineva încă nu se gândise. Pentru ea, nimic nu era nesemnificativ. Iată de ce cuvintele ei pătrund până în profunzimea sufletului nostru.

Vârsta nu este nicidecum o problemă în literatură. E veșnic tânără și înțeleaptă, bătrână și rebelă. E cea mai plăcută din-

tre romancierii, e glasul etern al experienței feminine în literatură. Deși competiția ei cu destinul și cu realitatea e dură, nimic nu o determină să părăsească ringul. În întreaga lume, în ultimii 58 de ani, oamenii au fost alinați, provocați și s-au lăsat conduși de cărțile ei, cărți care i-au ajutat să facă față unor preocupări importante ale timpului și au creat un document pentru viitor, să ducă mai departe aroma unei epoci, cu prejudecățile și strategiile ei de supraviețuire, cu fleacuri de zi cu zi și cu deliciale vieții.



În lipsa noastră, Nicolae Popa

Astfel, în 2007, venind de la cumpărături, Doris Lessing vede în fața casei sale o mulțime de oameni. Erau ziariști care voiau să-i ia un interviu: se anunțase că Academia Suedeză îi acordase Premiul Nobel. Nu s-a pierdut cu firea, deși uitase că în zilele acelea se decernau premiile: „Chiar nu-mi pasă deloc. (...) Nu poți să ai emoții în fiecare an (...). De vreo 40 de ani eram pe lista lor [de nominalizați, n.r.]. Am câștigat toate premiile europene, fiecare afurisit de premiu, așa că acum chiar pot să spun că le-am luat pe toate, ok?”